

Magyarország Neuropterái.

Irta *Mocsáry Sándor.*

A reczésszárnyú rovarok (*Neuroptera*) ama rovarrendek közé tartoznak, a melyekről hazánkra vonatkozólag a külföld irodalmában csak kevés adatot találunk feljegyezve. Ennek oka részben az, hogy ez érdekes, de tanulmányozásra szerfölött nehéz rovarcsoportnak hazánkban eddig specialis művelője még nem akadt. Magam is csak részben, és főleg csak egyes családjaiban tanulmányoztam.

A régi írók classikus munkáiban Magyarországot még megemlítve sem találjuk. A legelső adat Piller és Mitterpacher, budai egyetemi tanárok munkájában¹⁾ fordul elő, kik 1783-ban a *Phryganea luctuosa*-t írják és rajzolják le Szlavóniából. Csaknem 60 évvel később, 1842-ben a francia Rambur a Neuropterákról szóló nagy munkájában¹⁾ 6 fajt említ fel Magyarországból, melyeket Kindermann Albert Budáról küldött volt neki. 1848-ban Kolenati a Frivaldszky Imrétől kapott példányokról már 14 fajt ír le.²⁾ Egyes adatokkal találkozunk Fuss³⁾ és Hagen⁴⁾ dolgozataiban is; nagyobb számú adatokat Brauer és Loew⁵⁾, de különösen Brauer-nek, az európai Neupterákról írott katalogusában⁶⁾ találunk, hol már 54 faj van említve hazánkból. Mac Lachlan classikus nagy művében¹⁾ csupán csak két fajra akadunk.

A magyar bűvárok közül a legtöbb adat Frivaldszky

1) Iter per Poseganam Slavoniae provinc.

1) Hist. nat. des Insectes Neuroptéres.

2) Genera et species Trichopterorum. Pars I.

3) Notizen u. Beitr. z. Insektenfauna Siebenbürgens: Verh. u. Mitth. d. sieb. Ver. f. Naturw. IV. 207.

4) Hemipteridarum synopsis synonymica: Stett. Ent. Zeit. 1866. 369. Beitr. z. Kenntniss der Phryganiden: Verh. zool.-bot. Ges. Wien 1866. 265.

5) Neuroptera Austriaca. Wien 1857.

6) Die Neuropteren Europas u. insbes. Oesterreichs. Festschrift der zool.-bot. Ges. Wien 1876. 265.

1) A Monographic Revision and Synopsis of the Trichoptera of the European Fauna. London 1874—80.

János²⁾ és Mocsáry Sándor dolgozataiban³⁾ van felsorolva. Biró Lajos a magyarországi hangyaleső fajokat (*Myrmeleoniidae*) csinos kis monographiában¹⁾ dolgozta ki a Nemzeti Muzeum gyűjteménye alapján. A Kertész Miksa közzétette adatok²⁾ csak az én dolgozataim alapján vannak közölve. A többi, e téren megjelent enumeráció jóformán figyelmet sem érdemel.

Ilyen kevés, mondhatnám, nagyon is kevés adatból áll mindaz, ami Magyarország reczészárnyú rovarainak faunáját illetőleg a külföldi és hazai irodalomban található.

De midőn ezeket itt lelkiismeretesen elmondottam, kell, hogy őszinte elismeréssel adózzak azoknak is, kik hazánk ez érdekes faunáját gyűjtéseikkel gyarapították s lehetővé tették, hogy a Nemzeti Muzeum eme gyűjteménye is ma már meglehetősen szépnek és gazdagnak mondható. Ezek a következők: Anker Rudolf, Biró Lajos, Cerva Frigyes, Dr. Chyzer Kornél, Csiki Ernő, Dr. Daday Jenő, Fivaldszky János, Herman Ottó, Dr. Horváth Géza, Dr. Kertész Kálmán, Kohaut Rezső, Dr. Madarász Gyula, Méhely Lajos, Merkl Ede, Padewieth M., Pável János, Szépligetí Győző, Szilády Zoltán, Thahammer János, Vellay Imre, Wachsmann Ferencz és János, és Xántus János.

Ha már most, eme gyűjtések alapján hazánk ilyenmő faunáját röviden jellemezni akarnók: az mintegy keveréke a nyugati a középeurópai, délkeleti és részben a mediterrán faunának; ami jobbára, e többnyire vízben élő és fejlődő, vagy a futó homokhoz között állatok széles elterjedésében találja magyarázatát. Önálló,

²⁾ Adatok Máramaros faunájához: M. T. Akad. math. és termtud. közl. 1871. 23. — A Herkules fürdő vidékén élő állatok: Munk M., A Herkulesfürdő és környéke. Budapest 1872. 97. — Állattani kirándulásaim Orsova, Mehádia és Korniareva vidékein: M. orv. és term. vizsg. munkálatai VI. Pest 1873. — Adatok Temes és Krassó megyék faunájához: M. T. Akad. math. és termtud. közl. 1876. — Budapest és környéke állattani tekintetben: Margó T., Budapest és környéke helyirata. Budapest 1879. 49.

³⁾ Állatok Bihar m. faunájához: M. T. Akad. math. és termtud. közl. 1872. 163. — Adatok Zemp'én és Ung. m. faunájához: U. o. 1875. 176. — Bihar és Hajdu m. hártya-, két-, reczés-, egyenes- és félrópú: U. o. 1876. — Adatok Zólyom és Liptó m. faunájához: U. o. 1878. — Délmagyarország állattani tekintetben: Helyrajzi Emlékmű a m. orv. és term. vizsg. XXIII. v. gyűlésére. 1886. 157.

¹⁾ A magyarországi hangyaleső fajok: Rovartani Lapok 1885. 177.

²⁾ Nagyvárad és vidékének állatvilága; Bunyitay V., Nagyvárad természetrajza. Budapest, 1890. 209.

sajátos fajt csak néhányat tudunk felmutatni, melyeket legújabbán Klapálek Ferenc¹⁾ a Nemzeti Múzeum gyűjteményéből írt le; de e fajok is, ha másutt nem, legalább a Balkánfélszigeten előbb-utóbb megtalálhatók lesznek.

Az ál-reczésszárnyú rovarokat (*Pseudo-Neuroptera*) illetőleg is jobbára állanak azok, a miket a Neuropterákról tentebb elmondtam.

Itt első helyen Dr. Kemény Péter¹⁾ ról kell megemlékezni, ki készséggel revideálta és határozta meg *Taeniopteryx*, *Nemurella* és *Nemura* fajainkat, melyek specialis tanulmánya tárgyai. Hazánkiai közül pedig első sorban Thalhaimer János-t kell megemlítenem, ki szakavatottan első ismertette a Kalocsa vidékén élő Odonatákat¹⁾ és Kohaut Rezsőt, ki szép monographiát írt a magyarországi Odonatákról²⁾. E munka megjelenése óta (1896.) nem is találtatott egynél több faj (*Epitheca bimaculata*) hazánkban, mely ama jeles monographiában hiányzik; noha nem valószínű, hogy a szomszéd Ausztriában előforduló fajok közül nálunk még a *Leucorrhinia rubicunda* L., *albifrons* Burm., *caudalis* Charp., *Epitheca arctica* Zett., *alpestris* Selys, *Cordulegaster annulatus* Latr., és *Aeschna borealis* Zett. is előbb-utóbb meg lesz található.

A hazánkban élő Pseudo-Neuropterák között igen érdekes és nevezetes állatok vannak az Ephemerida alrendben, melyek halainknak igen kedvelt és bőséges táplálékot nyújtanak s így fontos nemzetgazdasági tényezők. Ilyenek:

1. *Polymitaercys virgo* Oliv., mely már Marsili A. F. grófnak 1726-ban megjelent műve hatodik kötetében előfordul,¹⁾ hol azt „Papilio“-nak nevezi s a 117. lapon jól felismerhető rajzát is adja. Ez érdekes állatka Budapestnél augusztus havában a Dunaparton naplemente után egész éjfélig, a mikorra pályafutását bevégezte, néha nagy mennyiségben röpköd a gáz- és elektromos lámpák körül; de még sem olyan roppant tömegben, milliárdnyi sokaságban, mint én azt egyszer gyermekkori éveimben szülővárosomban, Nagyváradon láttam, a Sebes-Kőrös folyóból kikelve.

1) Fünf neue Trichopteren-Arten aus Ungarn; Természettudományi Füzetek XXI. 488. — Bemerkungen über die Trichopteren- und Neuropteren-Fauna Ungarns; U. o. XXII. 429.

1) Adatok Kalocsa vidéke rovarfaunájának ismeretéhez; A Kalocsai főgymn. értesítője 1885.

2) A magyarországi Szitakötő-félék természetrajza. Budapest 1896.

1) Danubius Pannonico-Mysicus. Hagae 1726.

2. *Palingenia longicauda* Oliv., nálunk legnagyobb mennyiségben Szegednél fordul elő, rendszeren jun. 10—20-a között. Naplemente előtt, délutáni 5 óra után jön ki a vízből, a Tisza folyóból, és este 8 óra után élte pályáját már megfutotta.

3. Nagyváradnál a Sebes-Kőrösben él az *Ecdyurus venosus* Fabr. is, mely évenként néhány napig június hó első felében milliárdnyi mennyiségben lepi el a kőrösmenti házak falait és a kőrösparti cserjéket. Egyes példányokban hazánk más vidékein is előfordul.

Mint nevezetesebb Ephemerida említendő még az *Oligoneura rhenana* Imh., mely nálunk csak a keleti részben, és az *Oligoneura pallida* Hag., mely Budapestenél a Dunában él, s mindkettő augusztus havában röpül. Ezek már megközelíthetőleg sem olyan nagy tömegben szoktak megjelenni, mint az előbb említett fajok.

Odonatáink között is több érdekes és ritkább faj van, de széles elterjedésöknél fogva ezek hazánk jellemző állatainak alig tekinthetők.

„A Magyar Birodalom Állatvilágában“ megjelent jegyzékemben 17 család- és 84 genusból 214 Neuroptera-fajt, és 7 család- és 66 genusból 148 Pseudo Neuroptera-fajt soroltam fel.

Ami azt a kérdést illeti, hogy mennyire van már kikutatva hazánk ilyenmű faunája, — erre nézve tiszta meggyőződéssel felelhetek, hogy a felsorolt összesen 362 faj hazánk ilyenmű állatvilágának érdekességét, gazdagságát bizonyítja, és hogy e tér a későbbi bűvároknak is eléggé hálados leendő még.

Variáló lepkék Eperjes vidékéről.

Irta Dahlström Gyula.

II.

Acidalia Bischoffaria H. G. Ezen, az *A. virgularia*-hoz hasonlító, de nagyobb és feketésebb alakot itt fogtam. — *A. aversata* L. Eltérés, melynek összes szárnyai oly füstös feketék, mint a még kissé sötétebb középsáv.

Zonosoma pendularia Cl. Eltérés: 1. Szürke szemmel; a két harántsor fekete pont hiányzik; színe csaknem fehér. 2. Szin-